

מטעמי תורת זילים

פרשת ויצא – סודה של השפה הארמית

לפני שנפרדו יעקב ולבן הם כרתו ברית ועשו גל אבנים שיהיה עד ביניהם שנאמר "ויעתה לכה נכרתה ברית אני ואתה והיה לעד ביני ובינך: ויקח יעקב אבן וירימה מצבה: ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים ויקחו אבנים ויעשו גל ויאכלו שם על הגל: ויקרא לו לכן יגר שהדוּתָא ויעקב קרא לו גלעד: ויאמר לכן הגל הזה עד ביני ובינך היום על פן קרא שמו גלעד" (בראשית לא, מד-מו). וכך לבן הארמי קרא לגל האבנים בלשון ארמית "יגר שהדוּתָא" (רש"י בראשית לא, מז) ואילו יעקב אבינו קרא לו בלשון הקודש "גלעד" (תרגום יונתן בראשית לא, מז).

יש להבין, מדוע ישנן כמה תיבות שמקורן בשפה הארמית אשר נכנסו לתוך התורה הקדושה והטהורה, ואף לתוך ספרי הנביאים והכתובים?

בשפה הארמית יש צד של קדושה והיא גם שפת 'החיצונים'

לשון ארמית היא אחת משבעים הלשונות של האומות (וזהר פרשת לך לך דף פט ע"א ד"ה 'אי תימא דלא ידעי' סתרי תורה) **והיא קרובה מאוד ללשון הקודש** (השלי"ה הקדוש' בית חכמה דף יב ע"ב ד"ה נחזור לענין התורה, 'מגיד תעלומות' למחבר בני יששכר' על פרק שני ברכות הרא"ש ד"ה ולג דאינו קשה) **ודבוקה בה** (יערות דבשי' לר' יהונתן אייבשיץ חלק א דרוש ד ד"ה אך דע כי הם), **ומהווה ממוצע בין דרגת הקדושה לחיצוניותם. לכן יש בה קצת מדרגת הקדושה של לשון הקודש** (נזר הקודש' לר' יחיאל מיכל מנגלוא על 'בראשית רבה' עד, יב ד"ה אל יהא לשון). **והקב"ה חלק כבוד ללשון הארמית והזכיר אותה בתורה, נביאים ובכתובים.** כך נאמר בתורה אצל לבן הארמי "ויקרא לו לכן יגר שהדוּתָא" (בראשית לא, מז). **וכן בנביאים במה שאמר ירמיהו הנביא לישראל בלשון ארמית "כדנה תאמרון להום אלהא די שמיא וארקא לא עבדו יאבדו מארעא ומן תחות שמיא אלהא"** (ירמיה י, יא). **וכן בכתובים כאשר דיברו החרטומים והמכשפים אל המלך נבוכדנצר ואמררו לו "וידברו הפשדים למלך ארמית"** (דניאל ב, ד) (בראשית רבה' עד, יד).

בהרבה מקומות בתורה מוזכרת הלשון הארמית. כך הוא כשדובר ה' אל אברהם עוד לפני שעשה ברית מילה (עפ"י זוהר פרשת לך לך דף פח ע"ב ד"ה אמר) נאמר "אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברהם במחנה לאמר אל תירא אברהם אכי מגן לך שחרך הרבה מאד" (בראשית טו, א), **כאשר התיבה "במחנה" הוא תרגום ארמי של התיבה 'במקרה'** (הרמ"ד וואלי פרשת לך לך פרק טו על הפסוק 'אחר הדברים'). **וכן ב'ברית בין הבתרים' אמר אברהם אבינו "ויאמר אדני יהו"ה במה אדע כי אירשנה"** (בראשית טו, ח) **וענה על כך ה' "ויאמר אליו קחה לי עגלה משלשית ועז משלשית ואיל משלשית ותר וגו'ל"** (בראשית טו, ט), **כאשר השם "תר" הוא תרגום ארמי של השם 'שור'.** והוא איננו 'תור' המוזכר בתורה (פרקי דרבי אליעזר' פרק כח ד"ה רב) פעמים רבות שהכוונה בו היא לעוף כמו "וגבן יונה או תר" (ויקרא יב, ו) (פירוש מהר"ו' על 'פרקי דרבי אליעזר' פרק כח ד"ה תור זה). **ועוד בפסוק "ואתה מרבת קדש מימינו אש דת למון"** (דברים לג, ב), **שהתיבה "ואתה" הוא תרגום של התיבה 'ובא' בלשון הקודש** (שער הפסוקים' להרא"י ז"ל פרשת ואת הברכה סימן לט).

ועוד הלשון הארמית מופיעה גם בפסוק "ועשית מזבח מקטר קטר עצי שטים תעשה אותו" (שמות ל, א), שהתיבה "קטר" היא לשון ארמית ופירושה בלשון הקודש הוא 'קשר', ונקראת כך על שהקטורת נקשרת ונדבקת למעלה (ירקנאטי' על התורה פרשת תצוה ד"ה ועשית מזבח מקטר קטורת) וגם כי מטרתה לקשר רצון העליון בתחתון (ישעיה המצוות' לר' נחום הבבלי מצוות עשה מצוה מא). **אמנם שאר הלשונות של האומות לא זכו להיכתב בתורה כמו השפה הארמית.** לכן כאשר נאמר "ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח ויתן לו את אסנת בת פוטי פרע פהן אן לאשה ויצא יוסף על ארץ מצרים" (בראשית מא, מה) הרי שהתיבות "צפנת פענח" הן אינן תיבות בשפה המצרית אלא בעברית. כי "צפנת" הוא מלשון צפון, ו"פענח" בנוי משתי תיבות "פע-נח" כאשר 'פע' הוא הרמת קול כמו "פילדה אפעה" (ישעיה מב, יד). לכן פירושה של התיבות "צפנת פענח" אשר נאמרו על יוסף הוא ש"בהרמו קולו יגלה ויפרסם הדבר הצפון שדעת השומע נוחה הימנו". כי יוסף היה מגלה את הצפונות באופן שהיה נחת רוח לחולם החלום, ולא כחרטומי מצרים שהיו פותרים חלומות אך לא לרצונו של פרעה (מאמר אם כל חי' להרמ"ע מפאנו חלק א סימן לא. וראה 'מדרש תלפיות' ענף אפיקומן ד"ה 'לא מפני שאפיקומן' שכל התיבות שהוזכרו בתלמוד ובמדרשים בלשון יווני ועוד היו מעיקרן תיבות של לשון הקודש שנפלו בתוך שבעים הלשונות).

לשון ארמית היא קודש אבל היא באחוריים' של הקדושה, שהוא אותו המקום שממם יש אחיזה ויניקה לחיצונים'. לכן 'החיצונים' מבינים את הלשון הארמית (שתי ידות' לר' אברהם חוקוני פרשת נשא דף צה ע"א טור ב ד"ה ובה נבא לביאור. וראה רמז לכך ברש"י שמות לג, כב) **שהיא שורשם** (יערות דבשי' לר' יהונתן אייבשיץ דרוש ד ד"ה אך דע כי הם) **והלשון המיוחדת להם** (ואלשיך הקדוש' פרשת ויצא לא, מז ד"ה ותנה לבן), **לשונן של 'הסטרא אחרא'** (ברית הלוי' לר' שלמה אלבק דף כו ע"א טור ב ד"ה אך זה קשה, יאור החמה' על זוהר פרשת תרומה דף קלב ע"ב ד"ה דאינו עטרה מהרא"ש). **ובכלל זה היא עיקר לשונם של השדים והמזיקים** (שתי ידות' פרשת צד דף עח ע"ב טור ב ד"ה שני אדרבא המזיקין עיקר לשונם) **והקליפות, כפי שנרמז בפסוק "וידברו הפשדים למלך ארמית"** (דניאל ב, ד) (תולעת יעקב' לר' מאיר בן נבאי דף פט ע"ב ד"ה ואומר קדוש ותקן בלשון ארמי). **לכן 'לבן הארמי' שהיתה יניקתו מהחיצוניות קרא לגל האבנים "יגר שהדוּתָא"** (בראשית לא, מז) **בלשון ארמית השייכת לחיצונים'** (הרמ"ד וואלי שהיה תלמיד חבר להרמח"ל פרשת ויצא על הפסוק 'ויקרא לו לכן יגר שהדוּתָא') **כי זה היה לשונן, ובשל כך גם קראו לו 'לבן הארמי'** (לבן אריה' לר' יהודה אריה לייב האשקי שמות אות א ד"ה ולפי זה נראה).

השפה הארמית מאוסה בעיניהם של המלאכים הקדושים

מלאכי עליון יודעים את השפה הארמית אלא שהשפה הזאת מאוסה בעיניהם יותר מכל שאר הלשונות (וזהר פרשת לך לך דף פט ע"א ד"ה 'אי תימא דלא ידעי' סתרי תורה) **ואינה חשובה בעיניהם** (מקדש מלך' לר' שלום בואאלו על הקדמת זוהר דף ט ע"ב ד"ה לא נוקקים לתרגום, כתם פז' לר' שמעון לביא מחבר פיוט יבר יוחאי דף ט ע"ב ד"ה והתבונן כי כאן), **כי לעומתה לשונם היא 'לשון הקודש'.** **ולכן מלאכי העליון נעשים כאילו אינם מכירים את הלשון הזאת** (מקדש מלך' על הקדמת זוהר דף ט ע"ב ד"ה לא נוקקים לתרגום) **והיא שתומה בעיניהם** (וזהר פרשת לך לך דף פט ע"א ד"ה אמר רבי יוסי). **מטעם זה אם אדם מתפלל את תפילתו בלשון ארמית הרי שהמלאכים לא נשמעים לו** (ראה גמי שבת דף יב ע"ב בשם ר' יוחנן) **לענין שאלת צרכיו בלשון שהוא מתפלל, והם לא יולכו את קול תפילתו להעלותה לפני הבורא יתברך** (כתם פז' לר' שמעון לביא דף ט ע"ב ד"ה והתבונן כי כאן). **מכל מקום הלשון הארמית איננה באמת מאוסה, והראיה שהקב"ה כתב אותה בכמה מקומות בתורה** (וזהר פרשת לך לך דף פט ע"א ד"ה 'אי תימא דלא ידעי' סתרי תורה).

וזה הטעם שהנביא ישעיה דיבר בלשון הקודש אך הביא בתוך דבריו לשון ארמית שנאמר "משא דומה אלי קרא משעיר שמר מה מליקה שמר מה מלי: אמר שמר אתה בקר וגם לילה אם תבעיון בעיון שבו אתיו: משא בערב פיערב בערב תלינו ארחות ד'גנים" (ישעיה כא, יא-יג), **והתיבות "אם תבעיון בעיון שבו אתיו" פירושו בלשון הקודש הוא "אם תבקשו בקשתכם שובו בואו" בתשובה** (רש"י ישעיה כא, יב). **ופסוק זה הוא על איש השב בתשובה על חטאיו, וכיון**

אי"ה ובלי גדר הדפסת הספר 'משעמי תורת חיים' תהיה בעוד שבועות ספורים. יישר כוח לכל המסייעים!

שיש עליו מלאכים מקטרגים הזוכרים עוונות ראשונים לכן הקב"ה מדבר עמו בלשון ארמית כדי שלא יבינו המלאכים (ישעיהו הפסוקים: להארי"י ז"ל על ספר ישעיהו סימן כא). **וכן משום שהשב בתשובה חותרים לו חתירה מתחת לכסא הכבוד** (ראה גמי' ירושלמי סנהדרין דף נא ע"ב) **כדי שלא יקטרגו בו מלאכי השרת** (ישעיהו הפסוקים: פרשת זאת הברכה סימן לג), **לכן התיבה "אֶתְיוּ" שפירושה בלשון הקודש הוא 'באו', נאמרה דווקא בלשון ארמית** (ישעיהו הפסוקים: על ספר ישעיהו סימן כא) **המאוסה בעיני המלאכים.**

וכן כאשר הוזכרה נתינת התורה בפסוק **"וַיֹּאמֶר ה' מְסִינִי בָּא וְזָרַח מְשִׁיעֵר לָמוֹ הוֹפִיעַ מִהָרַךְ וְאֵתָה מְרַבֶּבֶת קִדְשׁ מִיְמִינוּ אֲשֶׁר דָּת לָמוֹ"** (דברים לג, ב), **נכתבה התיבה "וְאֵתָה" בלשון ארמית, כי ביאתו של הקב"ה לתת את התורה היתה נעלמת בעינין לשון התרגום** (ישעיהו הפסוקים: להארי"י ז"ל על פרשת וזאת הברכה סימן לג) **כדי שלא יבינו המלאכים** (יולקוט דודי' לרי' דוד פוינר פרשת וזאת הברכה סימן כא) **הנקראים "רַבֶּבֶת קִדְשׁ", ויקטרגו** (ישעיהו הפסוקים: להארי"י ז"ל על פרשת וזאת הברכה סימן לג) **על שניתלה מהם התורה וניתנה לישראל** (יולקוט דודי' פרשת וזאת הברכה סימן כא) **וימנעו את נתינתה** (ישעיהו הפסוקים: להארי"י ז"ל על פרשת וזאת הברכה סימן לג). **המלאכים הקדושים לא שומעים את הלשון הארמית, אך אם ירצו לשמוע הרי שהם יידעו ויבינו.** והראיה לזה מר' שמעון בר יוחאי שהיה מדבר בלשון ארמית והיו מלאכים באים לשמוע ממנו. ועל אף שהלשון הזאת מאוסה בעיניהם של המלאכים העליונים, כיון שהם ידעו שר' שמעון מדבר בסודות התורה אז הם באו לשמוע (אור החמה) על הקדמת הוזהר דף ט ע"ב ד"ה מלאכין קדישין מהרמ"ק).

וכאשר ירמיהו הנביא רצה להגיד לישראל שיאמרו לעובדי הכוכבים גנאי על אלהיהם, הוא שינה את לשונו ואמר בלשון ארמית **"וה' אֱלֹהֵיכֶם אֲמַת** הוא אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים וּמְלִיךְ עוֹלָם מְקַצֵּפוֹ תִרְעַשׁ הָאָרֶץ וְלֹא יָכֹלוּ גוֹיִם זְעֵמוֹ: **כְּדָנָה תִּאֲמָרוּן לְהוֹם אֱלֹהֵי דִי שְׁמִיָּא וְאֶרְקָא לֹא עֲבָדוּ יִאֲבָדוּ מִאֲרַעָא וּמִן תַּחְוֹת שְׁמִיָּא אֱלֹהֵי: עֲשֵׂה אֶרֶץ בְּכַחוֹ מְכִינן תִּבְבַּל בְּחֻקֵּימֵנוּ וּבִתְבוּנֵנוּ נְטָה שְׁמִיָּם"** (ברמיה' ג, י-יג, (הקדמת הוזהר' דף ט ע"א ד"ה פתח), **ופירוש התיבות בארמית הוא "שיאמרו ישראל לעובדי עבודה זרה שיהאלהים אשר לא עשו את השמים ואת הארץ יהיו נאבדים מן הארץ ומתחת השמים האלה"** (נמצות דודי' ירמיה' ג, יא) **כי אין אלהים אחרים בלעדי הקב"ה לבדו. וכל זאת נאמר בלשון ארמית כדי שלא ישמעו המלאכים הקדושים ויקנאו באדם להרע לו, שהרי גם הם בכלל 'אלהים' שלא עשו את השמים והארץ** (הקדמת הוזהר' דף ט"ב ד"ה פתח). **והאמת שזה לא כנגדם אלא כנגד 'החיצוניים' שזו לשונם, ומשום כך במקום לומר בפסוק 'וארעאי' שהוא תרגום של התיבה 'ארץ' אמר הפסוק "וְאֶרְקָא" כדי להורות על 'החיצוניים' שכך נקראת אחת מארצם** (אור החמה) על הוזהר דף ט ע"ב ד"ה מלאכין קדישין מהרמ"ק).

על ידי השפה הארמית מסתירים את מעשי הקדושה מפני המלאכים

כשהתגלה הקב"ה לאברהם אבינו לפני שהיה מהול בברית המילה, הוא היה מתגלה אליו בלשון ארמית שנאמר **"אֲחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הִזְכִּיר ה' אֶל אַבְרָם בְּמִחְזָה** לֵאמֹר אֵל תִּירָא אַבְרָם אֲנֹכִי מִגֵּן לָךְ שְׂכָרְךָ הִרְבֵּה מְאֹד" (בראשית טו, א). **וה' עשה כך כדי להסתיר מהמלאכים את התגלותו לאברהם** (וזהר פרשת לך לך דף פח ע"ב ד"ה יאמר רבי יוסי סתרי תורה) **על מנת שלא ישגו בו ולא יהיה להם פתחון פה שהקב"ה מתגלה לאדם שהוא ערל** (וזהר פרשת לך לך דף פט ע"א ד"ה יא תימא דלא דיני' סתרי תורה). **והתיבה "לאמר" שבפסוק הזה מלמדת שכדי לומר לאברהם את הדברים היה צריך לאומרם בלשון ארמית הסתומה מהמלאכים** (אור החמה) על זוהר פרשת לך לך דף פט ע"א סתרי תורה ד"ה ממל' מהרמ"ק). **כעין זה היה עם בלעם שנאמר עליו "וַיִּשְׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר נָאִם בְּלַעַם בְּנֹו בְעָרַ וַיִּנְאֵם הַגֵּבֶר שְׂתֵם הָעֵין: נָאִם שְׁמַע אֲמַרִי אֵל אֲשֶׁר מִחְזָה שְׂדֵי רְחֹזָה נִפְל וְגִלְוֵי עֵינַיִם"** (במדבר כד, ג-ד), **שגם אצלו מופיעה התיבה "מִחְזָה" בלשון ארמית, כי התגלות זו היתה בלשון ארמית הסתומה ממלאכי השרת על מנת שלא יהיה להם פתחון פה שהקב"ה מדבר עם בלעם הערל והטמא** (וזהר פרשת לך לך תחילת דף פט ע"א ד"ה יאמר רבי יוסי סתרי תורה. וראה יאור החמה) על זוהר פרשת לך לך דף פט ע"א סתרי תורה ד"ה ממל' מהרמ"ק שאף כי בלעם נולד מהול לפי המדרש הרי שטימא בריתו באתון ונחשב לערל ועייש).

לכן ביום שנתן הקב"ה את האות ברית קודש לאברהם נאמר "וַיִּדְבֵּר אֲתוֹ אֱלֹהִים לְאִמְרָא" (בראשית יז, ג) **כלומר ש"אלהים" לא דיבר עמו עוד ב"מִחְזָה" אלא רק בלשון הקודש הגלוי למלאכים.** וכן התיבה "לאמר" בפסוק הזה הורתה שאפשר להכריז בכל לשון על גילוי ה' לאברהם, ושהוא לא יהיה יותר בהעלם או בלשון אחרת אלא בלשון הקודש אשר כולם למעלה מדברים בה, ויכולים גם המלאכים לומר זה לזה שה' מדבר עמו ולא יקטרגו ופתחו פה כנגדו. **וכל זה היה כיון שה' יתברך הכניס את אברהם באותו היום באות ברית קודש וקירב אותו אליו** (וזהר פרשת לך לך תחילת דף פט ע"א ד"ה יא ימתי אתגלי ליה' סתרי תורה). **ומשום כך הקב"ה קרא לאברהם אבינו ביום המילה על שם "אֵב הַמּוֹן גּוֹיִם" שנאמר "וְלֹא יִקְרָא עוֹד אֶת שְׁמֵךְ אַבְרָם וְהָיָה שְׁמֵךְ אַבְרָהָם כִּי אֵב הַמּוֹן גּוֹיִם נִתְּתִיךְ"** (בראשית יז, ה) **כי הוא נוטריקון בלשון הקודש דווקא** (ישמו אברהם: ל' אברהם פלאגי מערכת מ ערך מילה אות לח ספר סר לוי' ח).

מטעם זה יש לשון ארמית בקדושת 'ובא לציון' שבתפילה, כי הקדושה הזאת שישאל מקדשים בה היא יתירה על מלאכי עליון (וזהר פרשת תרומה דף קכט ע"א ד"ה גוונא אחראי דאתחזי) **ובה יורדת השכינה לשכון בתוך טומאתם** (אור החמה) על זוהר פרשת תרומה דף קכט ע"ב ד"ה בלשון קדשי מהרמ"ק), **ועל מנת להסתיר את הדברים** (וזהר פרשת תרומה דף קכט ע"א ד"ה יבקדושתא דא' מהרמ"ק). **וכך הוא נוסחה "וְאֵתָה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: יִקְרָא זֶה אֵל זֶה וְאֵמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֵא כֹל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ: וּמִקְבְּלֵי דִין מִן דִּין וְאִמְרֵי קְדִישׁ בְּשְׁמֵי מְרוּמָא עֲלָאָה בֵּית שְׁכִינְתָּה, קְדִישׁ עַל אֲרַעָא עוֹבֵד גְּבוּרְתָּה, קְדִישׁ לְעֵלְם וּלְעֵלְמֵי עֲלְמָא, ה' צְבָאוֹת מְלֵאָה כָּל אֲרַעָא זִיו וְקָרִיָּה: וּתְשַׁאֲנֵי רוּחַ וְאֲשַׁמְעֵ אֲחֵרֵי קוֹל רַעֲשׂ גְדוֹל בְּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ: וְיִטְלְתֵּנִי רִוְחָא וְשְׁמִיעֵת בְּתֵרֵי קֹל זִיעַ שְׁגִיָּא דְמִשְׁבַּחֵי וְאִמְרֵי בְרִיךְ: יִקְרָא דְה' מֵאֲתֵר בֵּית שְׁכִינְתָּה, ה' מְלוּךְ לְעוֹלָם וָעֶד, ה' מְלִכְוִתְיָה קָאִים לְעֵלְם וּלְעֵלְמֵי עֲלְמָא"** (מתוך תפילת שחרית ליום חול בקדושת 'ובא לציון').

אונקלוס הגר ויונתן בן עוזיאל כתבו בשפה ארמית שלא יקנאו המלאכים

כאשר אונקלוס הגר ביקש לבאר את התורה, הוא לא ביאר כפי מראה עיניו ורוח בינתו, אלא כפי מה שקיבל קודם לכן משה רבינו בהר סיני (ראה גמי' מגילה דף ג ע"א ובמפרשים שם), **ואונקלוס רק הוציא את הביאור לאֲוֹרְהָ (ויכר דודי' לרי' דוד זכות ממודינא מאמר שלישי ערב שבת דף לט ע"ב בתערה ד"ה והנה מ"ש הרב הנוכר). והיה לו רשות לכתוב את הביאור על התורה בלשון ארמית, כי גם הקב"ה בעצמו כתב לשון זו בתורה בהרבה מקומות** (וזהר פרשת לך לך דף פח ע"ב ד"ה יאמר רבי יוסי סתרי תורה). **ואונקלוס כתב בכוונה בלשון זו המאוסה בעיני המלאכים, כדי שלא יקנאו המלאכים העליונים בזכות היתירה של ישראל** (וזהר פרשת לך לך דף פט ע"א ד"ה יא תימא סתרי תורה) **על שיש להם פירושים בכמה עניינים גדולים, כפי שהם מופיעים בהרבה מקומות בתוך תרגומו. ואם היה אונקלוס מפרש את התורה בלשון הקודש הידועה למלאכים היתה מתרבה קנאתם יותר ויותר.** ואין הכוונה שהם מקנאים ממש שהרי אין בהם קנאה ולא יצר הרע, אלא שהם יקטרגו על ישראל שאינם ראויים לגלות דברי תורה ולכותבם ולפשטם לזולתם (אור החמה) על זוהר פרשת לך לך דף פט ע"א סתרי תורה ד"ה ממל' בחתומי מהרמ"ק).

וכך עשה גם יונתן בן עוזיאל בתרגומו על הנביא (וזהר פרשת לך לך דף פט ע"א ד"ה יא ימתי סתרי תורה) **שביאר את הפסוקים כפי שהיה מקובל בידו מפי חגי זכריה ומלאכי** (גמי' מגילה דף ג ע"א), **וכתב את ביאורו בלשון ארמית המאוסה בעיני המלאכים, כדי שעל ידי כך הם לא יקנאו בפירושו שלו** (וזהר פרשת לך לך דף פט ע"א ד"ה יא ימתי סתרי תורה) **על שיש בתוכו סודות נפלאים** (אור החמה) על זוהר פרשת לך לך דף פט ע"א סתרי תורה ד"ה ממל' בהחתי מהרמ"ק). **ובשעה שיונתן בן עוזיאל כתב את תרגומו על הנביאים "נזדעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה". ואז "יצתה בת קול ואמרה מי הוא זה שגילה סתרי לבני אדם?! ועמד יונתן בן עוזיאל על רגליו ואמר "אני הוא שגיליתי סתריך לבני אדם, גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא אלא לכבודך עשיתי שלא ירבו מחלוקת בישראל". וכשביקש לכתוב גם את תרגומו על ספרי הכתובים יצאה בת קול ואמרה "דייד" משום שיש בהם קץ משיח** (גמי' מגילה דף ג ע"א ועייש תוסי' הרא"ש).

בכל שבוע צריך לקרוא את הפרשה פעמיים מקרא ופעם אחת ביאור (יקרבן שבת פרק ה סימן ג ד"ה יכתב המטה משה' בשם מטה משה). וכיון שבלשון התרגום שעשה אונקלוס יש קצת קדושה כמו בלשון הקודש, לכן אומרים דווקא שנים מקרא ואחד תרגום (יקרבן שבת פרק ה סימן ג ד"ה יכתב המטה משה' ינור הקודש על בראשית רבה' עד, יב ד"ה אל היא לשון). ואז על ידי קריאה זו בכל שבוע מבררים את שורש הלשון הארמית ומכניסים אותה לקדושה (פירושו להחידאי' על מסכת סופרים פרק א ד"ה יסוד טעם עיי"ש), והיא מתמתקת (שתי ידות' לר' אברהם חזקוני פרשת צו דף ע"ב טור ב ד"ה שני אדרבא. וראה בינור הקודש' לר' יחיאל מיכל על בראשית רבה' עד, יד ד"ה יאל היא לשון' שרוב מאמרי רבותינו התיידישו בלשון ארמית על מנת לתקן מדה זו) ומתבררת ונכללת בקדושה. לכן חובה רבה על כל אדם לקרוא את הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום (יחומת אנג' להחידאי' פרשת שמות אות א סעיף ב. ראה גמי ברכות דף ח סוף עיי"א). ועל פי הסוד יש לקרוא כל פסוק פעמיים ומיד אחר כך את תרגומו (יסוד היום' לר' משה בן מכיר בחלק י' הכנת יום השישי לכבוד השבת' דף מא ע"ב ד"ה ואחר שאכל) ולעשות זאת דווקא ביום שישי לפני כניסת השבת (עפ"י יכפ"י יונה' להרמ"ע מפאנו חלק ג, ז עיי"ש סודו, עפ"י יצוני ציוני' לר' מנחם ציוני פרשת אמור אות ב עיי"ש).

הקדיש נאמר בארמית כדי להכניע ולהתיש את כוחם של 'החיצונים'

עיקר השבח של הקדיש הוא לאמרו בלשון ארמית (מנחת אהרן' על טעמי המצוות לר' יעקב פרדו דף ס ע"ב כלל י, כד) **שהיא לשון הסטרא אחרא** (וזהו פרשת תרומה דף קט ע"ב ד"ה ואנן בעינן ד"ה ובלישנא דא), **כי כאשר יש עליו לשכינה** (פנתוחי חותם' לר' יעקב אבוחצירא פרשת בשלח דף מב ע"ב ד"ה ח' ימלוד לעולם ועד) **בשלימות שם יהו"ה כמו שיהיה לעתיד לבוא** (היכל הקדיש' לר' משה בן מימון אלבו דף יא ע"ב ד"ה ומה שאנו אומרים) **אז יש כנגדה הכנעה ושפלות לסטרא אחרא** (פנתוחי חותם' לר' יעקב אבוחצירא פרשת בשלח דף מב ע"ב ד"ה ח' ימלוד לעולם ועד, 'היכל הקדיש' לר' משה בן מימון אלבו דף יא ע"ב ד"ה ומה שאנו אומרים). **ולכן כאשר הסטרא אחרא שומע את הקדיש, תש כוחו** (מנחת אהרן' על טעמי המצוות לר' יעקב פרדו דף ס ע"ב כלל י, כד) **ונשבר** (וזהו פרשת תרומה דף קט ע"ב ד"ה ואנן בעינן ד"ה ובלישנא דא). **ומטעם זה נתקן הקדיש דווקא בלשון ארמית** (שתי ידות' פרשת נשא דף צה ע"ב טור ב ד"ה ובוה נבא לביאור) **כדי שישמע לחיצונים המבנינים את הלשון** (ישער הכוונות' להארי"י ז"ל דרושי הקדיש דרוש א ד"ה ובאר כונת הקדיש), **והם יכנעו** (אור החמה' על הקדמת הוזהר דף ט ע"ב ד"ה מלאכין קדישין מהרמ"ק) **ולא יהיה להם עוד כוח לקנא בישראל** (זכר דוד' מאמר ראשון פרק מא דף קד ע"א ד"ה יחארי"י כתב' בשם הארי"י ז"ל). **לכן יש בכוח הקדיש לשבור מנעולים' רוחניים ו'חותמות של ברזל' ו'שרשראות חזקות' ו'קליפות' רעות** (וזהו פרשת תרומה דף קט ע"ב ד"ה ואי תימא), **לפי שהוא נכנס אל 'החיצונים' ומבטלם** (אור החמה' לר' אברהם אולסא על זוהר פרשת תרומה דף קט ע"ב ד"ה יתיח קדושתא דא' מהרמ"ק).

וכן נתקן לומר קדישים בתוך התפילות כדי שלא יתאחזו החיצונים בתיקונים של התפילות שישראל עשו. כמו בתפילת שחרית שקריאת הקרבנות היא בעולם העשיה, ופסוקי דזימרה הוא בעולם היצירה, וברכות קריאת שמע הן בעולם הבריאה, ותפילת העמידה היא בעולם האצילות. ובין כל עולם נתקן לומר 'קדיש' כדי שתעלה התפילה לעולם שאחריו, ורק לפני תפילת עמידה של שחרית לא נתקן קדיש כדי לסמוך גאולה לתפילה. וכך גם אומרים קדיש בין עולם לעולם כאשר יורדים מעולם האצילות עד לעולם העשיה (בן יהודי' לר' יוסף חיים מבגד מסכת ברכות דף ג ע"א ד"ה ואומר אשרי המלך). **וכשהקליפות שמבינות לשון ארמית שומעות את השבח הגדול והקדוש באמירת הקדיש** (בן יהודי' על גמי שבת דף יב ע"ב ד"ה היכי עבדי, 'בן יהודי' על גמי סוטה פרק ט דף מט ד"ה ואלא עלמא' בשם הארי"י ז"ל), **הן נכנעות ואינן עולות למעלה בעת עליית העולמות בתפילה** (ישער הכוונות' להארי"י ז"ל דרושי הקדיש דרוש א ד"ה ובאר כונת הקדיש). **לכן שבח הקדיש עולה על כל השבחים, בגלל שהוא כופה את הסטרא אחרא ומסלקו** (וזהו פרשת תרומה דף קט ע"ב ד"ה יאי תימא הא קדושתא' בגרסא אחרת שם).

באמירת הקדיש יש גם כוח מעולה לבטל מהמתים את 'החיצונים' ו'הקליפות', ונכון לכוון כי בסגולתו יבטלו ויוסרו הדינים המְצַרְרִים למת אחרי פטירתו (זכר דוד' לר' דוד זכות ממדינתא מאמר ראשון דף קד ע"א ד"ה ומאחר שי"ש). **ורבותינו אמרו שבעבור כל קדיש מצננים למת את הגהינים למשך שעה וחצי** (מעבר יבק' לר' אהרן ברכיה ממדינתא שפת אמת פרק כט ד"ה ואחר צדוק, 'מעבר יבק' עתר עני הקטרת פרק ה ד"ה ילא לתנם' עפ"י הוזהר) **כלומר שהמת עדיין מתייסר אז, אלא שמקילים לו. משום כך היה דרכו של ר' בנימין הלוי ברוכים תלמידו של הארי"י ז"ל לשבת בבית המדרש כל היום ולומר כל שעה וחצי קדיש.** אמנם יש אומרים שזה דווקא כשהקדיש נאמר בשלשלת התפילות של היום, כי אז בכוח הארת התפילה וצירוף כוח 'הקדיש' (זכר דוד' מאמר ראשון דף קד ע"ב ד"ה יונלע"ד בוח הוא) יתנם' שלפני 'עלינו לשבח' (עפ"י 'מעבר יבק' עתר עני הקטרת פרק ה ד"ה ילא לתנם) רַוֵּן למתים למשך שעה וחצי, ואילו בשאר הקדישים הנאמרים ההרווחה היא פחות זמן (זכר דוד' מאמר ראשון דף קד ע"ב ד"ה יונלע"ד בוח הוא). **וכיון שיש דין על המת בכל שנה ביום הקְאָרְצִיט, לכן הקדיש באותו היום מועיל קצת להציל את המת מן הדין** (קב הישר' לר' צבי הירש קיינזובר פרק לה ד"ה כבר נתפשט המנהג).

וכאשר עונים בקדיש 'אמן יהא שמיא רבה מברך' בלשון ארמית, בכל הכוח (וזהו פרשת תרומה דף קט ע"ב ד"ה ואנן בעינן) **ובקול רם, אזי תש כוח המקטרג** (אור צדיקים' להרמ"מ פארפז סימן מא) **ונשבר כוחו של הסטרא אחרא, ומתעלה הקב"ה בכבודו** (וזהו פרשת תרומה דף קט ע"ב ד"ה ואנן בעינן). **לכן אמרו "כל העונה אמן יהא שמיא רבא מברך בכל כחו קורעין לו גזר דינו"** (ראה גמי שבת דף קט ע"ב בשם ר' יהושע בן לוי). **כי השבח הגדול הזה שנאמר בלשון ארמית מכניע את החיצונים שהם פועלי הדין, ואז קורעים לו את גזר דינו** (הרמ"ד וואלי בספר הליקוטים חלק ב בענין יסוד עניית איש"ר). **והכנעת הקליפות בעניית 'אמן יהא שמיא רבא וכו'** גדולה יותר מאמירת הקדיש עצמו, כי הקדיש אומר אותו אדם אחד ואילו זה נאמר על ידי כל הציבור (בן יהודי' על לחמבר היבן איש חי' על גמי סוטה פרק ט דף מט ד"ה ואלא עלמא). **ועוד שמבקשים בזה כי שם י"ה יתְבַרְךָ וְיִתְעַלֶּה עד שיהיה שמו מלא ושלם, ויהיה כן לעולם ולעולמי עולמים בְּעֶלְיָה שֶׁאֵין אַחֲרֶיהָ יְרִידָה כְּשֶׁאֵר הַגְּאוּלוֹת. וכיון שבקשה זו נאמרת בלשון ארמית, אזי תש כוחם של החיצונים ששומעים את ביטולם לעתיד לבוא** (מנחת אהרן' על טעמי המצוות לר' יעקב פרדו דף ס ע"ב כלל י, כד. עיי"ש שלכן אמרו רבותינו שכלהנהיג את היצר הרע יזכור לו יום המיתה וכוונתו למיתתו ויבטלו של היצר הרע מהעולם, כי על ידי שמוכריו הוא יושפל עד ארץ. ראה גמי ברכות דף ה ע"א בשם ריש לקיש).

התלמוד והזוהר הקדוש נכתבו בארמית כדי להכניע את 'הקליפות'

בימי חכמי המשנה לא היה לקליפות' כל כך אחיזה בעולם, ועל כן לא היו צריכים החכמים לטרוח ולפלפל בלימודם וגם לא הוצרכו לכתוב כנגדם את המשניות בלשון ארמית, ואדרבא יכלו לכתוב דבריהם בלשון הקודש שיש בכוחה להגביר את כוח הקדושה והברכה בכל העולמות. אמנם בשעה שסידרו את הברייתות כבר היתה מתפשטת 'הקליפה' בעולם הרבה יותר ממה שהיתה בימי חכמי המשנה. ועם כל זה גדל כוחם של החכמים ולא נתנו לקליפה' מקום להתפשט כי הכניעו אותה בחכמתם, ובזה גברה ידם לתקן גם את הברייתות בלשון הקודש כמו שהיו המשניות ולא הוצרכו ללשון ארמית, ועל זה אמרו רבותינו "שנו חכמים בלשון המשנה ברוך שבחר בהם ובמשנתם" (ראה פרקי אבות ו, א). אבל אחר כך שהתגברה 'הקליפה' עוד, היו כבר צריכים לתקן את ה'תלמוד ירושלמי' בלשון ארמית, רק שלא היה צריך אז כל כך לפלפל וטורח לברר את ההלכה על בוריה (יתולדות שמשון' לר' שמשון נחמני מחבר ספר ירע שמשון' על פרקי אבות פרק ו משנה א ד"ה יונדע מדברי' בשם הארי"י ז"ל) ולכן קיצרו בלשונם.

וכשגברה ממש הקליפה בעוונות הרבים אז נתקן ה'תלמוד הבבלי', כי 'תלמוד' בגמטריא 'לילי'ת' שהיא אשת ה"ס"מ. והיו צריכים לתקן את התלמוד בארמית ולפלפל ולטרוח בה הרבה לבירור ההלכה מפני 'הקליפה'. לכן אמרו רבותינו על הפסוק **'בְּמִתְשָׁפִים הוֹשִׁיבֵנִי קָמְתִי עוֹלָם'** (איכה ג, ו) שזה על התלמוד הבבלי (ראה גמי' שנהדורין דף כד ע"א בשם ר' ירמיה) (יתולדות שמשון' לר' שמשון נחמני על פרקי אבות פרק שישי משנה א ד"ה יונדע מדברי' בשם הארי"י ז"ל). **וכן הוא ספר הזוהר, שעל אף כי כל דברי התנאים במשניות ובברייתות אמורים בלשון הקודש, הרי שדברי התנא' ר' שמעון בר יוחאי בתוך הזוהר הקדוש' וביתיקוני הזוהר' וב'אדרא רבא' ו'אדרא זוטא' אשר עוסקים בסודות עליונים, כולם נאמרו בלשון ארמית. ור' שמעון בר יוחאי עשה כן לכתחילה על מנת שיבינו הקליפות ויכנעו** (אור החמה' על הקדמת הוזהר דף ט ע"ב ד"ה מלאכין קדישין מהרמ"ק, 'בן יהודי' על גמי שבת דף יב ע"ב ד"ה היכי עבדי) **שהרי כוח הסודות העליונים הוא רב מאוד, וכשהקליפות שומעות דברים עליונים אלו שאומרים התחתונים, הרי שהן נכנעות** (בן יהודי' על לחמבר 'בן איש חי' על גמי שבת דף יב ע"ב ד"ה היכי עבדי).

